

Aile Sağlığı Merkezinde Aile Planlaması

Makbule Neslişah TAN¹

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) üreme sağlığını; “üreme sistemi ile ilgili tüm konularda; sadece hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” olarak tanımlamaktadır. Üreme sağlığı; insanların tatmin edici ve güvenli bir cinsel yaşama, üreme yeteneğine ve bu yeteneği ne zaman ve ne sıklıkta kullanacaklarına karar verme özgürlüğüne sahip olmaları anlamına gelir (1,2). Üreme sağlığı hizmetlerinin bir parçası olan aile planlaması; ailelerin istedikleri zaman ve arzu ettikleri sayıda çocuk sahibi olabilmeleri için, ailelere verilen hizmetler bütünüdür. Aile planlaması hizmetlerinin amacı; gebeliğin planlı olması, iki gebelik arasında yeterli zaman aralığı bulunması ve istenmeyen gebeliği önlemektir (3). Aile planlaması için gebeliğin önlenmesine kontrasepsiyon, bu amaçla kullanılan yöntemlere de kontraseptif yöntemler denir (4). Aile planlaması hizmetleri; kontrasepsiyon sağlamak ve aile planlaması danışmanlığı, gebelik testi temini ve gebelik danışmanlığı, çocuk sahibi olmak isteyenlere tıbbî destek, temel infertilite hizmetleri, prekonsepsiyonel dönemde sağlık hizmeti ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların tarama ve tedavi hizmetlerini içerir (5). Aile planlaması danışmanlığı, kişinin bilinçlendirilerek kendisine en uygun olan yöntemi seçmesine yardımcı olur. Danışmanlık, başvuran kişilerin yöntemi daha uzun süre ve etkili kullanmasını sağladığı için çok önemlidir (1,6). Aile planlaması ve danışmanlık konularında eğitim almış; hekim, hemşire, ebe, sağlık memuru, psikolog, v.b. danışmanlık hizmeti verebilir (7). Aile planlaması, milyonlarca kadın ve kız çocuğu için hayat kurtaran bir müdahale olarak kabul edilir (8).

¹ Öğr. Gör. Uzm. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği AD., drnesli293@hotmail.com

- Bu formlara ilaveten; AP polikliniğinde yapılan işlemlerin günlük olarak kayıt altına alındığı, “aile planlaması poliklinik defteri” bulunmaktadır. Bu defterde; protokol no, tarih, hizmet alan kişinin adı soyadı, adresi, yaşı, öğrenim durumu, doğurganlık özellikleri, son üç ay içerisinde kullandığı yöntem, son gebelik bilgileri, son adet tarihi, poliklinikte yapılan işlem ve/veya uygulanan yöntem bilgisi (işlem yapılamadı ise nedeni), yöntem uygulayanın adı soyadı yer alır. Kullanıcılara verilen kondom ve kombine oral kontraseptif miktarı da bu deftere işlenebilir. Ancak günümüzde bu defter daha çok RİA yöntemi için yapılan işlemlerde kullanılmaktadır. ASM’lerde kullanılan AHBS’ler veri kaydı ve verilerin ulaşılabilirliği açısından kolaylık sağlamaktadır.

SONUÇ

ASM’de verilen aile planlaması hizmetlerinin temel amacı kadın ve çocuk sağlığını korumaktır. ASM’de çalışan tüm sağlık profesyonellerinin AP hizmetlerini etkin bir şekilde sürdürmeleri ve hizmet alanların aile planlaması ile ilgili bilinçli seçim yapmalarını desteklemeleri gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Ulusal Aile Planlaması Hizmet Rehberi (Aile planlaması ve Üreme Sağlığı). Dördüncü basım. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü; 2005.
2. World Health Organization. Reproductive health [Internet]. Geneva: World Health Organization; [date unknown] [cited 2021 June 28]. Available from: <https://www.who.int/westernpacific/health-topics/reproductive-health>
3. Sharma KA, Zangmo R, Kumari A, et al. Family planning and abortion services in COVID 19 pandemic. Taiwan J Obstet Gynecol. 2020 Nov;59(6):808-811.
4. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Aile Planlaması [Internet]. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı; 2017. Available from: https://aegmtal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/35/06/745822/dosyalar/2021_04/22104922_26215208_Aile_PlanlamasıY.pdf
5. Gavin L, Moskosky S, Carter M, et al. Providing quality family planning services: recommendations of CDC and the U.S. Office of Population Affairs. MMWR Recomm Rep. 2014;63(RR-04):1-54.
6. Aile Planlaması Danışmanlığı Katılımcı Kitabı, Cinsel Sağlık / Üreme Sağlığı No: 3-B. Ankara: Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü; 2009.
7. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Aile Planlaması Yöntemi Uygulama Rehberi. [Internet]. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Available from: <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayın/322>
8. World Health Organization. Updated and expanded guidance for family planning providers worldwide [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2018 [updated 2018 Feb 13, cited 2021 May 23]. Available from: <https://www.who.int/news/item/13-02-2018-updated-and-expanded-guidance-for-family-planning-providers-worldwide>
9. World Health Organization. Accelerating uptake of voluntary, rights-based family planning in developing countries. WHO reference number: WHO/RHR/17.07. [Internet] Geneva: World Health Organization; 2017 [updated 2017 July; cited 2021 May 23] Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-17.07>

10. Sully EA, Biddlecom A, Jacqueline E, et al. Adding it up: investing in sexual and reproductive health 2019. [Internet]. New York: Guttmacher Institute; 2020. Available from: <http://www.guttmacher.org/report/adding-it-up-investing-in-sexual-reproductive-health-2019>
11. Darroch JE, Woog V, Bankole A, et al. Adding it Up: Costs and Benefits of Meeting the Contraceptive Needs of Adolescents. [Internet]. New York: Guttmacher Institute; 2016. Available from: <https://www.guttmacher.org/report/adding-it-meeting-contraceptive-needs-of-adolescents#>
12. World Health Organization. Report of a WHO technical consultation on birth spacing. Report No.: WHO/RHR/07.1. [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2007. Available from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/69855>
13. World Health Organization. A guide to family planning for community health workers and their clients [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2012 [updated 2012; cited 2021 May 23]. Available from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44882>
14. Ulusal Aile Planlaması Hizmet Rehberi (Kontraseptif yöntemler). Dördüncü basım. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü; 2005.
15. Reproductive health [Internet]. Georgia: Centers for Disease Control. Available from: <https://www.cdc.gov/reproductivehealth/contraception/index.htm>
16. Daymaz D, Güner P, Özvarış B. Aile Planlaması [Internet]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı; 2015. Available from: http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/diger/topluma_yonelik.php. E
17. Toker SO, Çakır A, Turgut A, ve ark. Aile planlaması kavramına genel bir bakış. *Dirim Dergisi*. 2002;77(5):23-30.
18. TNSA (2018). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018*. (20/06/2021 tarihinde http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf adresinden ulaşılmıştır).
19. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü İzleme, Değerlendirme ve İstatistik Daire Başkanlığı (2020). *Mevzuat kitabı*. (10/06/2021 tarihinde https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/izleme-degerlendirme-db/haberler/Mevzuat_kitabi_guncellendi/MEVZUAT_KTA-BI_Temmuz_2020.pdf adresinden ulaşılmıştır.)
20. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Form 102/102A Genelgesi 2008 / 5. No: B100AÇS0120000-010.06.01/650. [Internet]. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı; 2008 [updated 2008 Feb 7; cited 2021 May 24]. Available from: <https://www.saglik.gov.tr/TR,11105/form-102102a-genelgesi-2008--5.html>
21. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Kadın ve Üreme Sağlığı Dairesi Başkanlığı. *15-49 Yaş Kadın İzlem Programı*. (10/06/2021 tarihinde <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kadin-ve-ureme-sagligi-programlari/15-29-ya%C5%9F-kad%C4%B1n-izlem-program%C4%B1.html> adresinden ulaşılmıştır).